

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.25, maj 2025

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Kim Steen Ravn
Tilsyn ved ph.d. Vibeke A. Pedersen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

Indledning til

Subscriptionsplan. Prædikener i Vor Frelzers Kirke

ved Stine Kylsø Pedersen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Baggrund
- 3 Subskriptionspraksis
- 4 Anvendt litteratur

1 Anledning

Undertegnet og dateret den 29. oktober 1826 af Grundtvig blev der via den Wahlske Boghandel udsendt en liste, hvor interesserede læsere kunne abonnere på en kommende bogudgivelse. Grundtvig havde på 16 linjer selv præsenteret sine planer for udgivelsen; indledningsvis oplyser han, at han agter at udgive et trebindsværk under titlen *Prædikener i Vor Frelzers Kirke* med omtrent hundrede udvalgte prædikener fra perioden 1822-1826, hvor han virkede som kapellan i Vor Frelzers Kirke på Christianshavn.

Grundtvig slår fast, at han ikke er en “stor Ven af trykte Prædikener”, men at han med udgivelsen opfylder sine “velvillige Tilhørers Ønske” og efterlader dem et minde om “de uforglemmelige Timer, vi have deelt med hinanden i den Herres Huus” (s. [1]). Han afslutter annonceringen med et ønske om, at læsningen vil vække de samme vemodige, men glade følelser hos sine “*velvillige Tilhørere*” (s. [1]) – den tiltænkte målgruppe, som Grundtvig emphatisk understreger endnu engang – der gennemstrømmede ham selv ved mødet med sine gamle prædikener.

På den næste side af den firesiders folder havde forlaget redegjort for værket med oplysninger om bl.a. betalingsvilkårene og papirkvalitet. Dernæst følger de to sidste sider beregnet til selve bestillingerne.

2 Baggrund

Grundtvig var i slutningen af 1822 blevet kaldet til kapellan i Vor Frelzers Kirke, hvor han residerede indtil sin egen opsigelse i maj 1826. Inden for forskningstraditionen findes forskellige bud på årsagerne til Grundtvigs embedsnedlæggelse (Glædemark 1939-41, s. 210-216), men injurieprocessen i kølvandet på hans angreb på H.N. Clausen i *Kirkens Gienmæle* (1825) og den efterfølgende domsafsigelse til Clausens fordel bliver af flertallet nævnt som hovedårsagen for Grundtvigs beslutning – hvilket også er den forklaring, han gav kongen i sin afskedsansøgning (Glædemark 1938-41, s. 219-221).

Den nye livssituation, som fulgte med tjensteledigheden, betød også, at Grundtvig var henvist til sit forfatterskab som sit eneste levebrød. Det første han kastede sig over, var at få udgivet sine prædikener fra den netop overståede embedstid (Borup & Schrøder 1931, s. 43). Selvom han i subskriptionsplanen havde tilkendegivet, at han med udgivelsen opfyldte en efterspørgsel fra sine såkaldte "*velvillige Tilhørere*", er det derfor nærliggende at forestille sig, at der også må have været en påtrængende økonomisk tilskyndelse bag.

Som subskriptionsplanen oplyser, bandt subskribenterne sig for alle tre bind ved tilkendegivet interesse. Det første bind af samlingen udkom allerede den 23. november 1827 under titlen: *Christelige Prædikener eller Søndags-Bog*. Titelændringen forklarede Grundtvig i fortalen, hvor han undskyldte sig med, at den gamle titel ikke længere var dækkende for, hvad værket var kommet til at indeholde; han havde både tilføjet to prædikener fra 1821, altså fra før hans tid ved Vor Frelzers Kirke, og han havde derudover også bearbejdet prædikenerne, så de passede bedre til hans aktuelle teologiske standpunkt (Grundtvig 1827, s. II; jf. Borup & Schrøder 1931, s. 43).

3 Subskriptionspraksis

Subskription var en særlig udgivelsespraksis med rod i prænumeration, dvs. forudbestilling: en udgivelsesform, der angiveligt opstod i 1600-tallets England, hvor subskribenterne mod kontant forudbetaling kunne sikre sig et eller flere eksemplarer af et værk (Andersen 1954, s. 865).

Ved at udsende en subskriptionsindbydelse til de forventeligt interesserede læsere, som derved kunne lægge en forudbestilling (uden forudbetaling) inden en bog blev sat og trykt, fik udgiveren mulighed for at beregne oplagets størrelse og derved danne sig et overblik over finansieringen til fremstillingsomkostningerne. Dette var i særlig grad gængs praksis ved større værker omfattende flere bind, som var forbundet med en vis økonomisk risiko (jf. Andersen 1925, s. 243 f.). Situationen omkring Grundtvig i kølvandet af udgivelsen af *Kirkens Gienmæle* og domfældelsen i injurieresagen, der i

høj grad viste en splittelse i det teologiske landskab for og imod ham, kan tænkes at have været en ikke uvæsentlig faktor for forlaget i forhold til at løbe en risiko og indvilge i at udgive et så omfangsrigt, teologisk funderet værk af Grundtvig – især når man tænker på, at de tre bind af *Christelige Prædikener eller Søndags-Bog* endte med et omfang på små 1800 sider.

Subskriptionsplanen blev annonceret i *Adresseavisen* den 3. og 10. november 1826, hvor der under rubrikken “Kundskabsvæsen” kortfattet blev reklameret for trebindsværket med dertilhørende anvisning om, at subskriptionsplanerne kunne tilegnes i den Wahlske Boghandling (*Adresseavisen* 1826a, sp. [5] og *Adresseavisen* 1826b, sp. [4]).

4 Anvendt litteratur

- *Adresseavisen*, se *Kjøbenhavns kongelig alene privilegerede Adressecomptoirs Efterretninger*.
- Andersen, Otto (1925) “Forlagsboghandel” i *Bogen. Dens Historie, Fremstilling og Udbredelse. En Haandbog for Boghandlere og Bogvenner*, udg. Otto Andersen og Aleks. Frølund, s. 231-248. København.
- Andersen, Otto (1954) “Apropos prænumeration” i *Det danske Bogmarked. Dansk Boghandlertidendes 100. årgang*, red. Folmer Christensen, bind 2, s. 865-868. København.
- Borup, Ernst J. & Frederik Schrøder (1929-1931) *Haandbog i N. F. S. Grundtvigs Skrifter: Udvalg ved Ernst J. Borup og Frederik Schrøder*, bind 3 (1931). København.
- Glædemark, H.J.H. (1939-1941) “N. F. S. Grundtvigs Nedlæggelse af Præsteembedet i 1826. En kildekritisk og psykologisk Studie” i *Kirkehistoriske Samlinger*, 6. række, bind 3, s. 201-304. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1825) *Kirkens Gienmæle mod Professor Theologiæ Dr. H. N. Clausen*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1827-1831) *Christelige Prædikener eller Søndags-Bog*, København.
- *Kjøbenhavns Kongelig alene privilegerede Adressecomptoirs Efterretninger* (1826a), nr. 259, 3. november, sp. [5]. København.
- *Kjøbenhavns Kongelig alene privilegerede Adressecomptoirs Efterretninger* (1826b), nr. 265, 10. november, sp. [4]. København.